

» Reče se fotografirati, ne 'vzeti fotografijo' «



Neža Jakšič

1.23 Umetniški sestavek
DOI 10.4312/svetovi.4.1.150-152

Zjutraj me pobere šolski taksi. Jutro je megleno in oblačno, zdi se, da bo vsak trenutek začelo deževati. Naša hiša je prva postaja na njegovi poti. Ustaviti se moramo še pri petih drugih hišah. Moja sestra je že dovolj stara, da lahko sama kolesari v šolo, jaz pa sem šele začela z osnovno šolo. Sedem na zadnji sedež. Med vožnjo od hiše do hiše poslušamo nizozemsko radijsko postajo Sky Radio 101FM – glasba je v angleščini, novice in oglasi pa v nizozemščini.

Ko sem bila stara šest let, smo se preselili v Alkmaar, mesto na severozahodnem delu Nizozemske. Razumela sem samo slovenščino, vendar še nisem znala brati ali pisati. Starša sta me vpisala v zasebno mednarodno šolo European School of Bergen (Evropska šola v Bergnu). Moji sošolci so prihajali z vseh koncev sveta – iz Južne Afrike, Koreje, Velike Britanije, Španije, Francije, Singapurja itd. Pouk je potekal v angleščini, ki je bila zame sprva popolna neznanca. Toda nisem bila edina nova učenka, saj sem vsak dan imela dodatne ure angleščine skupaj s Tereso, sošolko iz Španije. Teresa se je v tem času, ko še ni znala angleško, vseeno lahko sporazumevala z drugimi špansko govorečimi učenci in učitelji. Ker sva bili s sestro edini Slovenki na šoli, je bilo znanje angleščine zame ključno, saj se brez nje nisem mogla sporazumevati z nikomer. Na začetku sem bila nema v novem mednarodnem okolju, vendar je bila šola k sreči navajena takšnih učencev in sem se hitro udomačila. V manj kot pol leta sem se naučila tekoče govoriti angleško.

S procesom prilagajanja na novo mednarodno okolje sem izgubila stik s svojim materinim jezikom. Lažje sem se izražala v angleščini kot v slovenščini, saj se doma nismo pogosto pogovarjali. Moja starejša sestra je večino časa preživela v svoji sobi, mama s starejšim bratom, oče pa je bil pogosto odsoten. Tako sem veliko časa preživela sama – na trampolinu ali v vrtnih labirintih naše soseske – največkrat v pogovoru s seboj, in to najpogosteje v angleščini.

Poleg angleščine sem osvojila še nekaj nizozemščine. Ko se nisem potikala po vrtnih labirintih naše soseske, sem največkrat sedela pred televizijo in gledala sinhronizirane risanke v nizozemščini. Pasivno sem osvojila nekaj ključnih besed, čeprav se v tem jeziku nisem z nikomer aktivno pogovarjala.

Z mamo sva se vračali iz moje najljubše živilske trgovine, Albert Heijn. Na parkirišču sva našli naš rdeči avto in se odpeljali domov. Živimo v vrstni hiši, po celi dolžini opečnate tlakovane ulice stojijo hiše, ena ob drugi, ki so videti skorajda enake. Ista okna, ista temno rjava opeka. Hiše lahko razlikuješ le po barvi vrat in urejenosti sprednjega vrtička. Mami parkira avto zraven naše hiše, ki ima rdeča vrata in dokaj neurejen sprednji vrt. Za trenutek pogledam k našim desnim sosedom in vidim nekaj znanega v njihovem sprednjem oknu. Na njihovi okenski polici sedi naš maček Šef in naju z mami zdolgočaseno gleda. Meni se zdi to nedopustno, našega Šefa so nam ukradli! Odkorakam do sosedovih temno modrih vrat in pozvonim. Mami mojega izginotja ne opazi, saj zлага hrano iz prtljažnika. Ko se sosedova temno modra vrata odprejo, okregam žensko kar v nizozemščini: »Dajte mi našega mačka nazaj.« Sosega me začudeno gleda. Ko vidi, da kažem na Šefa, ki še vedno sedi na njihovi okenski polici, dojamem in mi ga prinese v naročje.

Po treh letih prebivanja na Nizozemskem sem tekoče brala in pisala v angleščini ter znala nekaj besed v nizozemščini, vendar še vedno nisem zares znala brati ali pisati v slovenščini. Moj vsakdanji govor je bil mešanica slovenščine in angleščine. Moja mami se spomni, kako sem jo enkrat vprašala: »Mami, kje imamo kakšen *rope*?« ali pa rekla, da sem »vzela fotografijo«, namesto da bi rekla, da sem fotografirala. Po teh treh letih se je očetu iztekla službena pogodba in preselili smo se nazaj v Slovenijo. Nisem zares razumela, da to pomeni, da ne bom več videla svojih mednarodnih sošolcev: Becce Emme, Myrte, Terese, Jacoba ... Prav tako si nisem predstavljala, kako bo moje življenje potekalo izključno v slovenščini.

Mami me je vpisala v waldorfsko šolo v Ljubljani, ker je menila, da bom imela tukaj lažji prehod v slovenski pouk kot na državni šoli. Tako sem vstopila v četrti razred in bila ponovno »ta nova«. Vsi sošolci so se med seboj dobro poznali, saj so skupaj preživeli že tri leta. Zdela sem se jim eksotična, ker sem prispela iz tujine in sem se večinoma pogovarjala v angleščini.

Danes imamo uro slovenščine. Ne maram slovenščine, ker je ne razumem. Ne vem, kaj so glagoli, samostalniki, pridevniki ... Ne razlikujem jih med sabo, nič mi ni jasno. Učitelj me popravlja, ker ne znam uporabljati dvojine, tako da se je kar izogibam. Danes moramo na glas brati pesmi pred celim razredom. Učitelj za vsako kitico nekoga pokliče, da jo na glas prebere. To najbolj sovražim. Mislím si: »What will my schoolmates think, ker potrebujem tok dolgo časa, da preberem štiri vrstice? I'll look so stupid in front of everyone!¹ Kaj če se ne bodo hoteli več družiti z mano?« Učitelj pokliče Anjo za prvo kitico, vendar je ne poslušam, ker se trudim dešifrirati naslednjo kitico za primer, da me pokliče. Ne pridem niti do sredine druge vrstice druge kitice, in Anja je že končala. Poskusim se skriti za sošolcem, ki sedi v klopi pred mano. Če me učitelj ne vidi, upam, da se me ne bo spomnil poklicati. Pokliče Davida, da prebere drugo kitico.

1

Kaj si bodo mislili sošolci, ker potrebujem tako dolgo, da preberem štiri vrstice? Izpadla bom tako neumna!

Samo enkrat se mi zatakne. Učitelj nato izreče stavek, ki ga res nisem želela slišati: »Neža, prosim, preberi tretjo kitico.« Mine nekaj trenutkov, da najdem, kje na strani se nahaja tretja kitica, saj sem zaradi treme nehal slediti. Najdem jo in preberem prvi dve besedi. Pri tretji se mi zatakne do te mere, da mi mora učitelj pomagati. Skupaj bereva zlog za zlogom. Pred celim razredom. Vsi me gledajo. Vsi me čakajo. Z učiteljevo pomočjo preberem prvi dve vrstici kitice, le še dve sta mi ostali. Na koncu tretje vrstice obupam in utihnem. Po glavi mi začnejo vibrati misli: »I want to hide, I don't want to be here anymore. I'm so embarrassed. I'm so stupid. I just want to be as smart as everyone else who can read v slovenščini.«² Začne me stiskati v prsnem košu, ampak nočem jokati pred celim razredom, ker bi se tako samo še bolj osramotila. Učitelj namesto mene konča zadnjo vrstico kitice in nato pokliče Floro, da prebere naslednjo.

Za razliko od European School of Bergen me waldorfska šola ni vključila v dodatne učne urice. Zнала sem govoriti slovensko, brati pa se bom že sproti naučila. Tako se je začela moja dolga bitka osvajanja slovenskega jezika. Izogibala sem se mu, kjerkoli sem le lahko. Nisem marala brati, najmanj pa v slovenščini. Ko sem brala, sem raje brala v angleščini, ker sem jo znala bolje. V osnovni šoli sem prepisovala odgovore iz sošolkinega delovnega zvezka za slovenščino, ona pa je prepisovala iz mojih delovnih zvezkov za angleščino. Z najboljšo prijateljico sva se večino časa pogovarjali v angleščini, ker sva obe radi gledali YouTube posnetke v tem jeziku. V angleščini sem se izražala lažje kot v slovenščini.

V prvem letniku gimnazije mi nikakor ni uspelo napisati eseja za več kot *cvek*. Profesorica mi je povedala, da ni težava v vsebini mojih esejev, ampak da sta moja slovnica in slog stavkov katastrofalna. Grozil mi je popravni izpit iz slovenščine. Oče mi je organiziral inštruktorico, ki mi je razložila, kako se v slovenščini sestavljajo stavki. Povedala mi je, da stavke oblikujem po angleškem vzorcu, le da uporabljam slovenske besede. V nekaj mesecih sem se naučila napisati esej za pozitivno oceno.

Vse od selitve v Slovenijo sem čutila močan odpor do slovenščine, saj sem verjela, da mi bo angleščina v prihodnosti bolj koristila kot slovenščina. Do konca srednje šole sem se zato borila proti njej. Šele zdaj, krepko po svojem vstopu v odraslost, se zavedam, da ima znanje slovenščine smisel. Občudujem posameznike, ki so večji mojega maternega jezika. Rada bi se izpopolnila v večini pisanja in izražanja v slovenščini. V nasprotju s stališčem, ki sem ga imela v mladosti, sedaj menim, da mi bo slovenščina koristila veliko bolj kot angleščina, saj si ne predstavljam, da bi se ponovno odselila – stran od družine, predvsem babice in dedka, stran od svojih prijateljev, stran od svojega resnično domačega okolja.

2

Želim se skriti, nočem več biti tukaj. Tako me je sram. Tako sem neumna. Želim biti tako pametna kot vsi drugi, ki znajo brati v slovenščini.